

Wyrok z dnia 12 stycznia 2005 r.

I UK 93/04

W sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych dotyczącej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy oceny wymaga stan zdrowia ubezpieczonego z daty wydania decyzji, ale nie jest wyłączone wykazanie przesłanek nabycia świadczenia w oparciu o dowody uzyskane później, jeżeli potwierdzają one istnienie nieprzerwanej niezdolności do pracy obejmującej datę wydania decyzji.

Przewodniczący SSN Zbigniew Myszka (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Herbert Szurgacz, Andrzej Wasilewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 12 stycznia 2005 r. sprawy z wniosku Michała C. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w C. o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 25 września 2003 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z dnia 25 września 2003 r. oddalił apelację ubezpieczonego Michała C. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie z dnia 16 kwietnia 2002 r., oddalającego odwołanie ubezpieczonego od decyzji organu rentowego z dnia 17 maja 2001 r., odmawiającej przedłużenia na dalszy okres renty z tytułu niezdolności do pracy z uwagi na to, że lekarz orzecznik uznał, iż ubezpieczony jest zdolny do pracy.

W sprawie tej ustalono, że ubezpieczony do daty wydania zaskarżonej decyzji rentowej pobierał rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy, spowodowanej

schorzeniami wynikającymi z trapiącej go od ponad 14 lat cukrzycy, która uszkodziła mu wzrok, naczynia krwionośne i kręgosłup. Na okoliczność oceny stanu zdrowia ubezpieczonego Sąd pierwszej instancji powołał i przeprowadził dowód z opinii biegłych lekarzy sądowych z zakresu chirurgii urazowej i ortopedii, chirurgii ogólnej i naczyń, chorób wewnętrznych i diabetologa, a także okulistyki, którzy uznali, że ubezpieczony nie jest całkowicie ani częściowo niezdolny do pracy. Sąd Apelacyjny ograniczył się do wyjaśnienia spornej kwestii dalszej niezdolności ubezpieczonego do pracy po dniu 8 czerwca 2001 r., wskazując, że powołani przez Sąd Okręgowy biegli uznali, iż wczesne i umiarkowane zaawansowanie powikłań cukrzycy, a także zmiany zwyrodnieniowe kręgosłupa ubezpieczonego nie powodują u niego niezdolności do pracy umysłowej, jak i fizycznej, zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji w zawodzie magistra inżyniera mechanika. Równocześnie przedłożona w postępowaniu apelacyjnym dokumentacja lekarska wskazywała na pogorszenie się stanu zdrowia ubezpieczonego wskutek schorzeń kardiologicznych i mogła być podstawą przyznania mu renty z tytułu niezdolności do pracy od dnia 1 marca 2003 r. Oznaczało to, że wyniki przeprowadzonego postępowania dowodowego nie wykazały, aby ubezpieczony po dniu 8 czerwca 2001 r. nadal był częściowo niezdolny do pracy w rozumieniu art. 12 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.), a Sąd Okręgowy słusznie uznał, że ubezpieczony nie spełniał warunków do przyznania mu renty na dalszy okres. W konsekwencji Sąd Apelacyjny oddalił apelację ubezpieczonego.

W kasacji pełnomocnik ubezpieczonego zarzuciła wyrokowi Sądu Apelacyjnego naruszenie: 1) art. 316 k.p.c. wskutek nieuwzględnienia „nowych, zarazem najistotniejszych w sprawie dowodów” przedstawionych Sądowi drugiej instancji w postaci wypisu z treści orzeczenia lekarza orzecznika ZUS z dnia 11 lipca 2003 r. oraz decyzji rentowej z dnia 24 lipca 2003 r., które jednoznacznie wskazywały na częściową niezdolność w okresie „od czerwca 1998 do lipca 2004 r. oraz przyznanie na tej podstawie renty od dnia 01.01.2003 r.”, 2) art. 381 i 382 k.p.c. przez nieuwzględnienie przy orzekaniu wyżej wymienionych dowodów, których ubezpieczony nie mógł przedłożyć wcześniej, a które Sąd Apelacyjny pominął przy wyrokowaniu. Na tych podstawach skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, wskazując, że rozstrzygnięcia wymaga następujące istotne zagadnienie prawne, „czy w sprawie, gdzie dopuszczo-

no dowody z opinii biegłych lekarzy na okoliczność stanu zdrowia ubezpieczonego, którzy stwierdzili brak schorzeń uzasadniających uznanie go za niezdolnego do pracy, podczas gdy równocześnie lekarz orzecznik ZUS uznał go za niezdolnego do pracy, a ZUS wydał na tej podstawie decyzję o przyznaniu renty, Sąd powinien był uwzględnić nowy stan faktyczny opisany przez orzecznika i skutkujący wydaniem decyzji o przyznaniu renty i uwzględnić roszczenie ubezpieczonego". W uzasadnieniu kasacji skarżący utrzymywał, że - w okresie oczekiwania na rozprawę przed Sądem Apelacyjnym - stanął ponownie przed lekarzem orzecznikiem ZUS, który uznał go za częściowo niezdolnego do pracy w okresie od czerwca 1998 r. do lipca 2004 r., potwierdzając tym samym, że stwierdzona niezdolność do pracy „ma w tym okresie charakter ciągły”. Na podstawie tego orzeczenia organ rentowy decyzją z dnia 11 lipca 2003 r. przyznał ubezpieczonemu rentę z tytułu niezdolności do pracy z datą wsteczną od dnia 1 stycznia 2003 r. Takie też dokumenty ubezpieczony przedłożył Sądowi Apelacyjnemu, który odniósł się do nich niewłaściwie, uznając, że mogły one być podstawą przyznania renty od dnia 1 marca 2003 r. Skoro lekarz orzecznik ZUS uznał ciągłość częściowej niezdolności do pracy ubezpieczonego w okresie od czerwca 1998 r. do lipca 2004 r., to pozbawienie go świadczeń rentowych pomiędzy 8 czerwca 2001 r. a 31 grudnia 2002 r. nie może być zaakceptowane.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Z dokumentów, na które powołuje się skarżący w kasacji dołączonych do pisma skierowanego do Sądu Apelacyjnego w dniu 7 sierpnia 2003 r. wynika, że orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS z dnia 11 lipca 2003 r. została uznana jego częściowa niezdolność do pracy „okresowo od czerwiec 1998 r. do lipca 2004 r.”, „spowodowana stanem narządu wzroku”, w związku z czym uzyskał on prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy od 1 stycznia 2003 r. na podstawie decyzji organu rentowego z dnia 24 lipca 2003 r. [...]. W takich okolicznościach sprawy skarżący wnioskował o przyznanie mu prawa do „wypłacenia przez ZUS renty za okres od lipca 2001 roku do grudnia 2002 roku wraz z przysługującymi odsetkami”. Sąd Apelacyjny pobieżnie ustosunkował się do tego wniosku, gdyż przy rozpoznaniu sprawy nie przyłożył należytej wagi procesowej do wymagających zbadania nowych dokumentów i twierdzeń ubezpieczonego, który mógł powołać nowości dowodowe w postępowaniu przed Sądem drugiej instancji, a w szczególności takie, których nie posiadał

wcześniej, gdyż uzyskał je później, już w toku oczekiwania na wyznaczenie rozprawy apelacyjnej. Skoro z orzeczenia wydanego przez lekarza orzecznika organu rentowego w dniu 11 lipca 2003 r. o uznaniu częściowej niezdolności do pracy ubezpieczonego wynikał nieprzerwany („ciągły”) charakter tej niezdolności w okresie od czerwca 1998 r. do lipca 2004 r., to obowiązkiem Sądu Apelacyjnego było zweryfikowanie tego ustalenia przez biegłych lekarzy sądowych, którzy nie stwierdzili stanu jakiegokolwiek niezdolności ubezpieczonego do pracy w znacznej części spornego okresu. Niepełne rozważenie nowości dowodowych, a zwłaszcza przyjęcie, że dokumentacja lekarska przedłożona w postępowaniu apelacyjnym wskazywała jedynie na pogorszenie stanu zdrowia ubezpieczonego z powodu schorzeń kardiologicznych (w kopercie na k. 52 akt sprawy brakuje dokumentów dołączonych do pisma ubezpieczonego z dnia 11 sierpnia 2003 r.) i mogła być podstawą przyznania renty dopiero od dnia 1 marca 2003 r., uzasadniało kasacyjne zarzuty naruszenia art. 316, 381 i 382 k.p.c. Decyzją z dnia 24 lipca 2003 r. organ rentowy przyznał bowiem (a w zasadzie przywrócił), ubezpieczonemu świadczenie rentowe już od dnia 1 stycznia 2003 r. Ponadto stwierdzenie częściowej niezdolności do pracy zostało spowodowane „stanem narządu wzroku” (związanym prawdopodobnie trapiącą ubezpieczonego wieloletnią cukrzycą) i dotyczyło nieprzerwanego okresu od czerwca 1998 r. do lipca 2004 r., a zatem także okresu, w którym - według Sądu Apelacyjnego - co najmniej do 1 marca 2003 r. ubezpieczony nie był ani całkowicie, ani częściowo niezdolny do pracy.

Wprawdzie rozpoznanie sprawy rentowej z zakresu ubezpieczeń społecznych wymaga na ogół zbadania decyzji rentowej według wymagań dotyczących ustalenia i zweryfikowania ustawowych przesłanek uprawniających do nabycia renty z tytułu niezdolności do pracy według stanu zdrowia ubezpieczonego z daty wydania decyzji rentowej, to nie jest wyłączone dowodzenie wymaganych przesłanek ustawowych przysługiwania uprawnień rentowych w oparciu o dowody uzyskane później, jeżeli potwierdzają one przesłankę nieprzerwanej niezdolności do pracy obejmującej datę wydania zaskarżonej decyzji rentowej. Gdyby okazało się, że wstrzymanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy było bezzasadne, bo nastąpiło w okresie nieprzerwanego stanu niezdolności ubezpieczonego do pracy, to wynik postępowania w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych nie może pomijać deklaratywnego charakteru prawnego decyzji o przyznaniu świadczenia rentowego, które przysługuje z mocy prawa po spełnieniu ustawowych przesłanek nabywania uprawnień rentowych.

Konstytutywne (z mocy prawa) przysługiwanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, wynikające z utrzymywania się stanu nieprzerwanej częściowej niezdolności do pracy, przekreśla legalność wstrzymania wypłaty świadczenia rentowego na podstawie deklaratoryjnej decyzji organu rentowego, która była obciążona potencjalnym błędem co do ustąpienia tego warunku przysługiwania uprawnień rentowych.

Przekładając powyższe stwierdzenia na grunt rozpoznawanej sprawy, jeżeli okaże się, że częściowa niezdolność ubezpieczonego do pracy trwała rzeczywiście nieprzerwanie w okresie od czerwca 1998 r. do lipca 2004 r., na co mogły wskazywać nowości dowodowe przedłożone w postępowaniu apelacyjnym, których Sąd drugiej instancji dostatecznie nie weryfikował lub ocenił pobieżnie, to ubezpieczonemu przysługiwałaby renta z tytułu częściowej niezdolności do pracy w całym spornym okresie. Natomiast, jeżeli - po wstrzymaniu wypłaty świadczeń rentowych z powodu ustąpienia przesłanki niezdolności do pracy (wskutek ustania któregośkolwiek z warunków wymaganych do uzyskania tego prawa - art. 101 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach), stan niezdolności do pracy został ujawniony dopiero po dniu wydania zażądanej decyzji rentowej, tj. ponownie i na przyszłość (a nie wstecznie, co mogło stwarzać wątpliwości w zakresie legalności wstrzymania wypłaty wcześniej pobieranych świadczeń rentowych), to możliwe było wyłącznie przywrócenie prawa do renty, które ustało z powodu ustąpienia niezdolności do pracy, ale wymagało to ponowienia wniosku rentowego i spełnienia ustawowych przesłanek przywrócenia uprawnień rentowych na warunkach określonych w art. 61 ustawy o emeryturach i rentach. Ponieważ w wyżej wskazanych zakresach sprawa nie uzyskała dostatecznego wyjaśnienia dla prawidłowego wyrokowania, Sąd Najwyższy orzekł z mocy art. 393¹³ k.p.c.

=====